

До Конституційного Суду України
01033 м. Київ, вул. Жиланська, 14

Суб'єкт права на

Конституційне подання: Федорівська сільська рада
Шаргородського району,
Вінницької області

Представник за
дорученням:

Шевчук Володимир Петрович,
23340 с. Строїнци, вул. Садова, 34
Тиврівський район, Вінницька область.

Конституційне подання

про необхідність офіційного тлумачення положень частини 2 статті 79 Земельного Кодексу України та частини 3 статті 373 Цивільного Кодексу України у взаємозв'язку з положеннями статті 41 Конституції України.

1. Відповідно до частини 2 статті 147, пункту 2 частини 1 статті 150 Конституції України, статей 13, 39, 41, 93 Закону України «Про Конституційний Суд України» звертаємося до Конституційного Суду України з клопотанням про необхідність офіційного тлумачення положень частини другої статті 79 Земельного Кодексу України від 25.10.2001 р.

№ 2768-III (Відомості Верховної Ради України, 2002, №3-4, ст. 27) та частини третьої статті 373 Цивільного Кодексу України від 16.01.2003 р., №435-IV (Відомості Верховної Ради України, 2003, №40-44, ст. 356) у взаємозв'язку з положеннями частини першої, другої, четвертої, п'ятої статті 41 Конституції України від 28.06.1996, № 254к-96-ВР (Відомості Верховної Ради України, 1996, №30, ст. 141), якими встановлено:

- частина 2 статті 79 ЗК України «Право власності на земельну ділянку поширюється в її межах на поверхневий (ґрунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, які на ній знаходяться, якщо інше не встановлене законом та не порушує прав інших осіб»;

- частина 3 статті 373 ЦК України «Право власності на земельну ділянку поширюється на поверхневий (ґрунтовий) шар у межах цієї ділянки, на водні об'єкти, ліси, багаторічні насадження, які на ній знаходяться, а також на простір, що є над і під поверхнею ділянки, висотою та глибиною, які необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд»;

- частина 1 статті 41 Конституції України: «Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності»;

- частина 2 статті 41 Конституції України: «Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом»;

- частина 4 статті 41 Конституції України « Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним»;
- частина 5 статті 41 Конституції України « Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану».

2. Підставою для конституційного подання щодо офіційного тлумачення зазначених положень Кодексів України є практична необхідність у з'ясуванні та роз'ясненні, офіційній інтерпретації положень частини 2 статті 79 Земельного Кодексу України та частини 3 статті 373 Цивільного Кодексу України у взаємозв'язку з положеннями статті 41 Конституції України.

Необхідність у з'ясуванні та офіційній інтерпретації положень Цивільного та Земельного Кодексів України у взаємозв'язку з відповідною нормою Конституції України полягає у належному гарантуванні та реалізації принципу непорушності права приватної власності, однаковому розумінні та застосуванні судами законодавчих положень та правових позицій Конституційного Суду України стосовно захисту прав власності.

На жаль, на сайтах Вищого Спеціалізованого Суду України та Верховного Суду України, відсутні узагальнення судової практики та правові висновки стосовно застосування судами положень частини 2 статті 79 Земельного Кодексу та частини 3 статті 373 Цивільного Кодексу України.

Різні підходи судів при вирішенні спорів щодо права власності на багаторічні насадження призвели до соціальної напруги в селі, дійшло до того, що невстановлені особи знищили квартал молодого саду.

Власники приватизованих земельних ділянок та акціонерне товариство неодноразово зверталися до сільського голови, у виконком з проханням втрутитись у ситуацію та якимось чином вирішити цю проблему.

Оскільки в судовій практиці немає неоднозначного застосування судами положень ч. 2 ст. 79 ЗК України та ч. 3 ст. 373 ЦК України, акціонерне товариство та власники приватизованих земельних ділянок не можуть звернутися до Конституційного Суду України із конституційним зверненням щодо офіційного тлумачення зазначених норм Кодексів.

Сільська рада, будучи суб'єктом права на конституційне подання, з метою зняття соціальної напруги в селі і захисту права приватної власності жителів села та товариства, зважаючи на звернення жителів села та клопотання акціонерного товариства «Федорівське», на підставі статей 25, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та статей 1, 19 Закону України «Про звернення громадян» звертається до Конституційного Суду України із конституційним поданням.

3. На виконання вимог статті 39 Закону України «Про Конституційний Суд України» наводимо правове обґрунтування практичної необхідності у з'ясуванні та роз'ясненні, офіційній інтерпретації положень Цивільного та Земельного Кодексів України у взаємозв'язку з положеннями статті 41 Конституції України.

На території Федорівської сільської ради функціонує акціонерне товариство «Федорівське», яке спеціалізується на вирощуванні плодово-ягідних культур. Після вилучення із постійного користування у товариства земель та передачі їх у приватну власність працівникам та

прирівняних до них осіб залишилося проблемним питання хто є власником садів (яблунь), які знаходяться на цих ділянках.

Згідно ст.ст. 5, 9 Закону України «Про особливості приватизації в агропромисловому комплексі» від 10.07.1996 р. № 290/96-ВР, ст. 12 Закону України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. №1579-XII та статті 108 Цивільного Кодексу України акціонерне товариство, яке перетворено з держгоспу «Федорівське» набуло права власності на усе майно держгоспу, в тому числі і на сади, які були включені до статутного фонду товариства.

Крім того, акціонерне товариство за власні кошти та власними силами посадило нові сади.

При розпаюванні земель товариства, в тому числі і земель, на яких розміщені зазначені насадження, подальша доля цього майна не вирішувалась.

Разом з тим яблуні, які входять в групу біологічних активів – сади, обліковуються та знаходяться на балансі товариства на сьогоднішній день.

Сільська рада не уповноважена надавати своє розуміння положень нормативно-правових актів, а тому констатує лише позицію власників приватизованих земельних ділянок та товариства.

Деякі власники приватизованих земельних ділянок вважають, що з отриманням державних актів на право власності на земельні ділянки вони автоматично набувають безумовне право власності і на яблуні, які знаходяться на їхніх ділянках на підставі положень частини 2 статті 79 Земельного Кодексу України та частини 3 статті 373 Цивільного Кодексу України.

Акціонерне товариство, в свою чергу, добровільно не відмовляється від права власності на яблуні і вважає, що воно залишається власником цього майна і надалі, обґрунтовуючи свою позицію наступним:

Держгосп «Федорівське» перетворений у акціонерне товариство на підставі наказу регіонального відділення Фонду Державного майна України у Вінницькій області та відповідно до Закону України «Про приватизацію майна державних підприємств» від 19.02.1997 р. №89/97-ВР, Закону України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі» від 10.07.1996 р. № 290/96-ВР, статті 108 Цивільного Кодексу України та статті 12 Закону України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. № 1579-XII товариство на підставі державного акта на право постійного користування землею набуло права постійного користування землею та право власності на майно держгоспу, в тому числі і на сади (яблуні).

На підставі розпорядження Шаргородської районної державної адміністрації відповідно до абзацу 2 пункту 8 розділу X Перехідних Положень, статей 25, 118, 151 Земельного Кодексу України земельні ділянки, в тому числі і під садами, вилучені у товариства для розпаювання між працівниками товариства та прирівняних до них осіб.

У 2008-2009 роках власники земельних сертифікатів отримали державні акти на право власності на земельні ділянки, тобто до внесення доповнень у ч.2 ст. 79 ЗК України словами «якщо інше не встановлено законом та не порушує прав інших осіб». При цьому, питання про умови вилучення земельних ділянок у землекористувача, в тому числі і умови викупу яблунь, які знаходяться на цих ділянках, із товариством не погоджувалося.

Товариство не відмовляється від права власності на яблуні, залишається інший варіант – примусове відчуження, яке в силу положень частини 5 статті 41 Конституції України та статей 321, 351 Цивільного Кодексу України передбачає обов'язкове попереднє і повне відшкодування вартості майна колишньому власникові.

При видачі громадянам державних актів на земельні ділянки примусового чи добровільного відчуження майна (яблунь) акціонерного товариства здійснено не було, тому товариство продовжує бути власником цього майна, здійснює всі повноваження власника щодо нього і несе відповідальність за його збереження.

Якщо припустити, що власники приватизованих земельних ділянок у подібних випадках набувають безумовне право власності і на сади (яблуні), то буде порушене існуюче право власності на це майно у товариства, що протирічить положенням статті 321 ЦК України та частині 4 статті 41 Конституції України.

Крім того, згідно статті 25 Закону України «Про акціонерні товариства» акціонери товариства можуть отримати у власність свою частку майна пропорційно кількості належним їм акцій лише в одному випадку – ліквідації акціонерного товариства.

ПРАТ «Федорівське» на сьогоднішній день не ліквідується.

Оскільки є розбіжності між положеннями ч.2 ст. 79 ЗК, ч. 3 ст. 373 ЦК України та ст. 25 спеціального закону, то, відповідно, суд має застосувати норму спеціального закону – ст. 25 ЗУ «Про акціонерні товариства».

Товариство вважає, що державний акт на право власності на земельну ділянку посвідчує лише право власності на земельну ділянку і ні на будь-яке інше майно.

Крім того товариство звертає увагу на те, що при виготовленні технічної документації із землеустрою та виготовлення державних актів на право на земельні ділянки визначалася нормативно-грошова оцінка земельної ділянки, а тому вартість яблунь не увійшла у вартість земельної ділянки.

Таким чином, товариство було і залишається власником яблунь, які знаходяться на приватизованих земельних ділянках громадян.

Частина 3 ст. 373 ЦК України є загальною нормою відносно статей 328, 334, 346, 351 цього Кодексу.

Законодавством України визначено два варіанти припинення права власності на майно:

- 1) припинення права власності з волі власника;
- 2) примусове припинення права власності, про що і зазначено в «Аналізі деяких питань застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ» (розділ «Узагальнення судами практики...» ВСУ, 2013р.).

При цьому товариство вважає, що згідно діючого законодавства України облік та обіг земель, яблунь (які входять в групу біологічних активів – сади) та багаторічних насаджень здійснюється окремо (роздільно).

Сільськогосподарські угіддя, біологічні активи (яблуні) та багаторічні насадження є різними видами майна та не є тотожними виходячи з наступного:

- згідно п.4 «Землі. Терміни і визначення ГОСТ 26640-85» (затверджений постановою Державного комітету СРСР по стандартах від 28.10.1995 р. № 3453) термін «сільськогосподарські угіддя – це земельні угіддя, які систематично використовуються для отримання сільськогосподарської продукції;
- згідно частини 1 ст. 22 Земельного Кодексу України сільськогосподарські угіддя – це вид земель сільськогосподарського призначення, які використовуються для виробництва сільськогосподарської продукції;
- правовий режим яблунь, які входять в групу біологічних активів «сади» визначений національним стандартом України 30 «Біологічні активи»;
- аналіз у системному зв'язку положень статті 3 Закону України «Про рослинний світ»

(№591-XI V від 09.04.199 р.), пунктів 3.3,4, Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» (затверджений наказом Міністерством фінансів України від 18.11.2005 р. №790), пунктів 3.1, 5 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби (затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. №92) та статті 351 Цивільного Кодексу України дає підстави стверджувати, що сільськогосподарські угіддя, багаторічні насадження та сади (яблуні) визначені законодавством самостійними об'єктами цивільних прав, облік та обіг зазначеного майна здійснюється окремо (роздільно).

Яблуні, які ростуть на приватизованих земельних ділянках об'єднані родовими ознаками (яблуні одного чи різних сортів), обліковуються у штуках, а не в гектарах.

Яблуні не є складовою частиною земельної ділянки, а самостійним об'єктом права власності.

Сільськогосподарські угіддя – це сталий природний об'єкт та є нерухомим майном; сади (яблуні) – майно штучного походження та є змінними на земельній ділянці (рухоме майно, оскільки права на них не підлягають державній реєстрації);

багаторічні насадження – це окремі дерева, група дерев, кущі тощо та є майном природного походження, які не входять в групу біологічних активів – сади.

Переконливим того, що біологічні активи сади (яблуні), багаторічні насадження та земельні ділянки є самостійними об'єктами права власності є положення ст. 145 Податкового Кодексу України, Нарахування амортизації проводиться по групам основних засобів: група 1 – земельні ділянки, група 8 – багаторічні насадження, група 16 – довгострокові біологічні активи.

До свого клопотання товариство додало рішення судів, із яких вбачаються різні підходи судів при вирішенні спорів щодо визнання права власності на багаторічні насадження.

На підставі викладеного, зважаючи на звернення жителів села та акціонерного товариства «Федорівське», керуючись статтями 147, 150 Конституції України, статтями 13, 39, 41, 93 Закону України «Про Конституційний Суд України» статтями 10, 25 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», -

П Р О С И М О:

1. Відкрити Конституційне провадження щодо офіційного тлумачення норм законів України у взаємозв'язку з положеннями норм Конституції України.

2. Надати роз'яснення та офіційну інтерпретацію положень частини 2 статті 79 Земельного Кодексу України та частини 3 статті 373 Цивільного Кодексу України у взаємозв'язку з положеннями частин 1,2, 4,5 статті 41 Конституції України в аспекті таких питань:

- чи набувають власники приватизованих земельних ділянок безумовне право власності на сади (яблуні), які знаходяться на цих ділянках, з отриманням державних актів на право власності на земельні ділянки на підставі положень частини 2 статті 79 Земельного Кодексу України та частини 3 статті 373 Цивільного Кодексу України, без попередньої сплати власникові (акціонерному товариству) повної вартості цих насаджень в аспекті положень частини 4 та 5 статті 41 Конституції України, за якими ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, право приватної власності є неіснуючим; примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосовано лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості?

- чи потрібно розуміти зміст частини 2 статті 79 Земельного Кодексу України та частини 3 статті 373 Цивільного Кодексу України як примусове відчуження майна у власника (акціонерного товариства) садів – яблунь?

- чи потрібно розуміти під терміном «багаторічні насадження», що міститься у частині 2 статті 79 Земельного Кодексу України та частині 3 статті 373 Цивільного Кодексу України в тому числі і «біологічні активи – сади» ?

ДОДАТКИ:

« 13 » листопада 2014 р.

М.Г. Керницький

Сільський голова

М.Г. Керницький

Керницький М.Г.